Αντώνης Δραγανίγος

Ολόκληρη η εισήγηση του Αντώνη Δραγανίγου, εργαζόμενου, μέλους της ΚΣΕ της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, στην 1η μέρα του ιστορικού-θεωρητικού διήμερου, 10 Νοεμβρίου 2018:

Η αριστερά και το κομμουνιστικό κίνημα μετά τη μεταπολίτευση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΓΙΑΤΙ ΜΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΕΙ ΑΚΟΜΑ Η ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ;

1.1 Η ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Η 23η Ιουλίου του σωτήριου έτους 1974 αποτελεί την γενέθλια ημερομηνία του φαινομένου που λέγεται «Μεταπολίτευση». Η Μεταπολίτευση αποτελεί μια πολύ συγκεκριμένη περίοδο της ελληνικής πολιτικής ιστορίας. **Αρχίζει με την κατάρρευση της δικτατορίας κάτω από το βάρος της εξέγερσης του Πολυτεχνείου και της προδοσίας της Κύπρου και την αποκατάσταση της αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.** Τελειώνει με την δημιουργία της κυβέρνησης Τζαννετάκη, πρόδρομο της κυβέρνησης Ζολώτα, που ήταν το τέλος αυτού του πολιτικού κύκλου.

Αυτή η τεράστιας πολιτικής και συμβολικής σημασίας ενέργεια ήταν η «εισαγωγή» στην κυβέρνηση Μητσοτάκη, στην εποχή του «νεοφιλελευθερισμού», στην εποχή που είχε στον πυρήνα της ακριβώς την συντριβή του «κοινωνικού συμβολαίου» της Μεταπολίτευσης.

Η εισήγηση αυτή επιδιώκει να παρουσιάσει την πολιτική στάση των βασικών δυνάμεων της κομμουνιστικής αριστεράς απέναντι στα ρεύματα της μεταπολίτευσης. Θα ασχοληθεί μόνο με τα ρεύματα της ρεφορμιστικής αριστεράς, λόγω χρόνου και πηγών.

1.2 ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Η περίοδος 1974-1989 χωρίζεται σε 4 καλά διακριτές περιόδους:

Πρώτη περίοδος 1974-1977. Η ριζοσπαστική φάση της μεταπολίτευσης.

Η δεύτερη περίοδος 1977-1981. Η περίοδος που διαμορφώνεται η ηγεμονίας της κοινοβουλευτικής εναλλαγής και σταδιακά της κοινοβουλευτικής αναμονής.

Η τρίτη περίοδος 1981-1985. Η «πρώτη φορά «δημοκρατική κυβέρνηση»».

Τέταρτη και τελευταία περίοδος 1985-1989. Η παρακμή και το τέλος της μεταπολίτευσης.

2 Η ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ, 1974-1977

Με την πτώση της χούντας και την ανάληψη της πολιτικής κυβέρνησης Καραμανλή – με την πλήρη στήριξη του αμερικανο-ΝΑΤΟικού ιμπεριαλισμού και της αστικής τάξης – αποκαθίσταται η αστική δημοκρατία. Νομιμοποιείται μετά από 30 χρόνια στην σκληρή παρανομία το ΚΚΕ, καταργείται η βασιλεία

και περιορίζεται ο ρόλος του στρατού, η Ελλάδα αποχωρεί από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ, ενώ αποδιαρθρώνονται σχετικά οι ¨παλιοί¨ παρακρατικοί μηχανισμοί που συνδέθηκαν με την χούντα. Η κυβέρνηση Κ. Καραμανλή (επικεφαλής της νεοϊδρυθείσας Ν.Δ.) προχωράει επίσης σε ορισμένες εθνικοποιήσεις (για τις οποίες κατηγορήθηκε από τον ΣΕΒ για «σοσιαλμανία») όπως στην Ολυμπιακή… προκειμένου **να διαχειριστεί τις συνέπειες της κρίσης του 1974,** την βαθιά κρίση υπερσυσσώρευσης που μόλις είχε ξεσπάσει και αποτέλεσε και την «γενεσιουργό αιτία» του περάσματος σε μια νέα φάση του καπιταλισμού.

Οι αλλαγές αυτές ήταν απόλυτα αναγκαίες για την στερέωση του αστικού καθεστώτος και έγιναν **κάτω από την επίδραση της εξέγερσης του πολυτεχνείου και της θυελλώδους ανάπτυξης των αγώνων, την όξυνση της λαϊκής πάλης μετά την πτώση της χούντας.**

Το 54% του Κ. Καραμανλή στις πρώτες εκλογές (1974) δεν αποτυπώνει την πραγματική δυναμική των πραγμάτων, αλλά τον «προσωρινό» συμβιβασμό που έκαναν οι λαϊκές μάζες που είδαν μια συντηρητική διακυβέρνηση σαν τον «ασφαλέστερο» τρόπο να μην ξαναγυρίσουμε στην χούντα. Παράλληλα με τα παραπάνω, η κυβέρνηση Καραμανλή στρέφεται με μένος κατά του ριζοσπαστικού μεταδικτατορικού εργατικού και νεολαιίστικου κινήματος επιχειρώντας κυριολεκτικά να το συντρίψει..

Την περίοδο εκείνη το **κίνημα αναπτύσσεται εκρηκτικά.** Οι απεργοί από 300.753 το 1976 περνάνε σε 1.317.917 το 1980, ενώ οι χαμένες ώρες εργασίας από 6.145.000 το 1976 περνάνε σε περίπου 20.500.000 το 1980 (Σακελλαρόπουλος 2001, 59). Πιο σημαντικά ακόμη είναι τα ποιοτικά στοιχεία. Η εργατική τάξη επιχειρεί σε πολύ μεγάλη κλίμακα να οργανωθεί μέσα στα εργοστάσια, έτσι ώστε ένα οικοδομείται ένα μεγάλο ρεύμα εργοστασιακού συνδικαλισμού, με εμβληματικούς αγώνες, που διαμόρφωσε την ταξική, εργατική, ριζοσπαστική πτέρυγα της μεταπολίτευσης. Το φοιτητικό και νεολαίστικο κίνημα αναπτύσσεται επίσης ραγδαία.

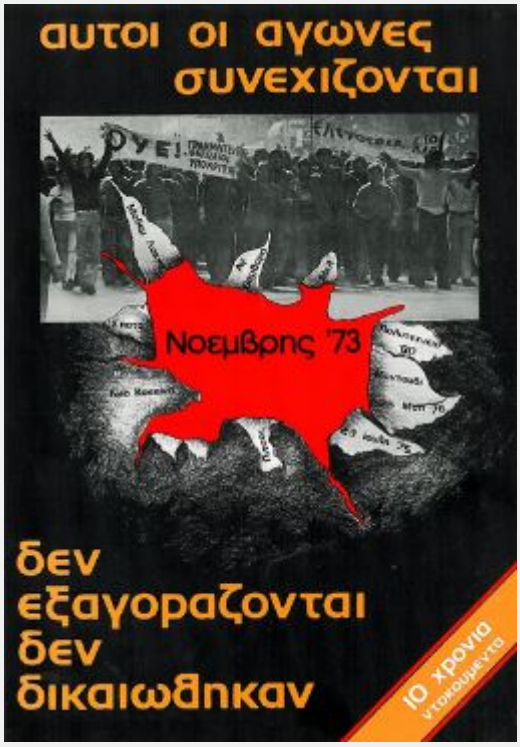

Άγριες εργατικές απεργίες ξεσπούν σε μια σειρά εργοστάσια την περίοδο αυτή: Hellas Kan, Πίτσος, Σκαλιστήρης, ΑΕG, ΜΑΔΕΜ ΛΑΚΚΟ, ΛΑΡΚΟ. Μεγαλειώδης πορείες και συγκρούσεις των οικοδόμων και του λαού με τις δυνάμεις καταστολής του Κων. Καραμανλή και της δεξιάς στις 23 Ιούλη του 1975 και στις 25.05.1976. Μεγάλη αναταραχή επικρατεί και στην αγροτιά. Αγώνες ενάντια στο νέο αεροδρόμιο στα Σπάτα, καταλήψεις τσιφλικιών με την απαίτηση η γη να πάει στους αγρότες (αγρόκτημα Μπαίκερ). Η φοιτητική και μαθητική νεολαία κυριολεκτικά βράζει. Η ανεπανάληπτη πορεία στην αμερικάνικη πρεσβεία, στην πρώτη επέτειο της μεταπολίτευσης του «1 εκ», βρίσκει την εργατική τάξη και τον λαό στον δρόμο! Ένα κύμα πολιτισμού, έκφρασης, συναυλιών, πειραματισμού, ιδεών έχει ξεχυθεί σαν λάβα από το ηφαίστειο μιας περίκλειστης και καταπιεσμένης κοινωνίας και σαρώνει τα πάντα!**[1]**

Είναι φανερό σε όλους ότι βρισκόμαστε σε **μια ρωγμή του χρόνου**, όπου το παλιό **μετεμφυλιοπολεμικό κράτος και πολιτικό σύστημα καταρρέει με πάταγο και κάτι νέο γεννιέται!**

Μπροστά στο εργατικό και λαϊκό κίνημα και την αριστερά έμπαινε ένα στρατηγικό ερώτημα:

Μέσα σε έναν σχετικά ευνοϊκό συσχετισμό εσωτερικών και εξωτερικών δυνάμεων, υπήρχε δρόμος ώστε οι εξελίξεις στην Ελλάδα να ξεπεράσουν τα όρια ενός αστικού εκσυγχρονισμού ετούτης ή της άλλης μορφής και να πάρουν μια κατεύθυνση ανατρεπτική, στον δρόμο του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού; Τι θα σήμαινε αυτό; Πώς μπορούσε να υπηρετηθεί;

Την θυελλώδη αυτή περίοδο είναι που διαμορφώνονται τα βασικά πολιτικά ρεύματα που σφράγισαν την μεταπολίτευση. Πολύ συνοπτικά μπροστά στον λαό απλώνονται και διαμορφώνονται **τρεις βασικές πολιτικές προτάσεις και οι αντίστοιχες τακτικές, για να «αλλάξουν τα πράγματα»:**

Α. Το ΠΑΣΟΚ δημιουργείται επισήμως την 3η του Σεπτέμβρη του 1974.

Με την ιδρυτική **διακήρυξη της 3ης του Σεπτέμβρη** το ΠΑΣΟΚ καθορίζει σαν την ρίζα του προβλήματος της χώρας **«το καθεστώς της ξένης εξάρτησης από το ιμπεριαλιστικό κατεστημένο των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ».** Θα προωθήσει **«ταυτόχρονα την εθνική ανεξαρτησία, την λαϊκή κυριαρχία, την κοινωνική απελευθέρωση** και την **δημοκρατία** σε όλες τις φάσεις τη δημόσια ζωής.»

Αυτό το τετράπτυχο, **εθνική ανεξαρτησία, λαϊκή κυριαρχία, κοινωνική απελευθέρωση, δημοκρατία, συγκροτούν το ουσιαστικό πρόγραμμα της «Αλλαγής», την προωθητική της δύναμη και τα όριά της. Σε τελική ανάλυση,** προδιαγράφουν ότι στρατηγικά το ΠΑΣΟΚ ήθελε να γίνει φορέας μιας εναλλακτικής, φιλολαϊκής, δημοκρατικής λύση εκσυγχρονισμού του καπιταλισμού, αλλά πάνω από όλα **εντός του καπιταλισμού.**

Το ΠΑΣΟΚ «γέμιζε» την πολιτική του με αντιλήψεις για την «κοινωνικοποίηση» και την «αυτοδιαχείριση», αφήνοντας **έξω το πιο βασικό, δηλαδή τον πυρήνα των παραγωγικών σχέσεων, τις σχέσεις ιδιοκτησίας.** Μόνο κάτω από αυτό το πρίσμα μπορεί κανείς να δει το περιεχόμενο που πήραν οι έννοιες αυτές στην περίοδο της διακυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ.

Στις διεθνείς σχέσεις, το ΠΑΣΟΚ προφανώς είχε σαν πρόγραμμά του την αποχώρηση από το ΝΑΤΟ (από το στρατιωτικό σκέλος του οποίου έβγαλε την Ελλάδα η κυβέρνηση Κ. Καραμανλή) και την μη ένταξη στην ΕΟΚ.

Β. Το **ΚΚΕ εσωτερικού,** το οποίο βγαίνει ήδη τραυματισμένο στην μεταπολίτευση λόγω της λαθεμένης στάσης του στην εξέγερση του Πολυτεχνείου. **Ιδεολογικό και στρατηγικό του πλαίσιο αποτελεί ο «δημοκρατικός δρόμος για τον σοσιαλισμό».** Πρόκειται για προσχώρηση στις κλασικές **ευρωκομμουνιστικές** αντιλήψεις της άρνησης της επαναστατικής τομής, της σταδιακής μεταρρύθμισης του κράτους, της αποδοχής του κοινοβουλευτικού δρόμου σαν τον μοναδικά «δημοκρατικό δρόμο» προς την πολιτική εξουσία.

Η πολιτική του ΚΚΕ εσωτερικού την περίοδο εκείνη συνοψίζεται στην περίφημη ΕΑΔΕ, δηλαδή την Εθνική Αντιδικτατορική Δημοκρατική Ενότητα! Πρόκειται για μια πολιτική συνεργασίας όλων των «δημοκρατικών πολιτικών δυνάμεων» συμπεριλαμβανομένης της κυβέρνησης Καραμανλή-ΝΔ, για να μην «ξαναγυρίσει η χούντα»! Πρόκειται για την πολιτική και ιδεολογική μετάφραση του περίφημου «Καραμανλής ή τανκς» που τόσο εύστοχα για την αστική τάξη και τα διλήμματά της έκφρασε ο Μίκης Θεοδωράκης!

Στην ομιλία του τον Ιούλιο του 1975, ο **Μπάμπης Δρακόπουλος** (ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ Εσωτερικού) λέει:

> «Αυτός ο κίνδυνος (σημ. της ανατροπής της κυβέρνησης Καραμανλή από τους αμερικάνους που τον έφεραν…) επιβάλλει ταυτόχρονα από μέρους όλων των αντιδικτατορικών δυνάμεων και **πρώτα από όλα την Αριστερά, μια πολιτική εθνικής ενότητας που θα διαποτίζει**

> **το πρόγραμμα, την τακτική και τις μορφές πάλης των δυνάμεων αυτών και θα ενισχύει το εθνικό μέτωπο….»**(οπ).

Αυτή η λογική οδήγησε σε ρήξη με το ριζοσπαστικό ρεύμα της μεταπολίτευσης σε όλα τα επίπεδα. Το πρόγραμμα, την τακτική, τις συμμαχίες, αλλά και φυσικά την στάση του απέναντι στους αγώνες!

Όταν φαντάζεσαι την υπεράσπιση της δημοκρατίας, όχι σαν αποτέλεσμα της ανατρεπτικής δράσης των μαζών που προασπίζουν τα δημοκρατικά τους δικαιώματα απέναντι στην αστική τάξη και τους Ναστοϊκούς φονιάδες, αλλά μέσα από έναν λιπόψυχο συμβιβασμό μαζί τους, τότε αντιμετωπίζεις την ριζοσπαστική δράση των μαζών όχι σαν ένα μεγάλο όπλο, αλλά σαν ένα μεγάλο κίνδυνο.

Και για αυτό **στέκεται απέναντι στους ριζοσπαστικούς αγώνες της περιόδου που «ξεπέρναγαν τα όρια», όπως στην μεγάλη σύγκρουση των οικοδόμων με τις δυνάμεις καταστολής της Δεξιάς στις 23.07.1975**

Το ΚΚΕ εσωτερικού είχε ξεκάθαρα πολιτική ουράς απέναντι στον αυταρχικό, ευρωατλαντικό αστικό εκσυγχρονισμό καραμανλικού τύπου.

Γ. Διαφορετική ήταν **η αντίληψη του ΚΚΕ για τον χαρακτήρα της μετάβασης** από την δικτατορία των συνταγματαρχών στην αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Στην πρώτη απόφαση της ΚΕ στις 29.07.1974 το ΚΚΕ εκτιμά

> «ότι η πολιτική αλλαγή του Ιούλη είναι προϊόν μιας συμφωνίας ανάμεσα στην χούντα, τους αμερικανούς, τους άλλους κύριους εταίρους του ΝΑΤΟ και τους παραπάνω πολιτικούς παράγοντας και συνίσταται στο ότι αποσύρθηκε από το προσκήνιο η χούντα και ήρθε πολιτική κυβέρνηση» (Απόφαση της ΚΕ του ΚΚΕ 29.07.1974, Ντοκουμέντα – Από το 9ο στο 10ο Συνέδριο).

Παρόλα αυτά η αμηχανία, η έλλειψη επαναστατικής στρατηγικής και άρα και τακτικής πάνω στην κρίσιμη στιγμή της μετάβασης, όπου όπως λένε και οι άνθρωποι που την έζησαν «η εξουσία περπάταγε στους δρόμους», είναι παραπάνω από εμφανής. Σε αυτή την στιγμή το ΚΚΕ δεν έχει να προτείνει κάτι άλλο παρά «μια κυβέρνηση εθνικής ανάγκης από όλα τα κόμματα και τις οργανώσεις που αντιτάχθηκαν στην δικτατορία και καταπολέμησαν τις προδοσίες της» (Για μια ουσιαστική δημοκρατική αλλαγή. Ανακοίνωση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, 24.07.1974).

Έτσι, το ΚΚΕ δεν θέτει στον εαυτό του το ερώτημα **πώς η πολιτική κρίση της στιγμής θα μετατραπεί σε επαναστατική κατάσταση, πως θα υπερβεί το όριο της σταθεροποίησης του καθεστώτος, πώς θα χτυπηθεί η αστική τάξη που στήριξε την χούντα με εθνικοποιήσεις και αλλαγή των σχέσεων ιδιοκτησίας, πώς θα φτιαχτούν άλλα λαϊκά όργανα, κλπ.**

Στις πρώτες εκλογές μετά την πτώση της χούντας, το ΚΚΕ παίρνει μέρος με το **ψηφοδέλτιο της «Ενωμένης Αριστεράς», δηλαδή** σε **κοινό ψηφοδέλτιο με το ΚΚΕ εσωτερικού,** του οποίου την πολιτική την συγκεκριμένη περίοδο είδαμε λίγο πριν, προβάλλοντας απλά ένα σύνολο άμεσων δημοκρατικών και κοινωνικών διεκδικήσεων.

Το ΚΚΕ διαμορφώνει γρήγορα τον κεντρικό άξονα της πολιτικής του **στη λογική των «δημοκρατικών δυνάμεων».** Έτσι στην 3η ολομέλεια τον Γενάρη του 1976 η ΚΕ απευθύνεται στο ΠΑΣΟΚ λέγοντας:

> «το ΚΚΕ παρόλο που διαφωνεί με ιδεολογικές θέσεις και εκτιμήσεις του ΠΑΣΟΚ, ωστόσο νομίζει ότι οι βασικές του θέσεις για την εθνική και οικονομική ανεξαρτησία της Ελλάδας και τον εκδημοκρατισμό μπορούν να αποτελέσουν βάση κοινής πάλης των αγωνιστών των δύο κομμάτων. Αυτό θα άνοιγε προοπτικές για την σύμπτυξη μιας πλατιάς προοδευτικής δημοκρατικής παράταξης για την διέξοδο από την σημερινή κατάσταση, για την εξασφάλιση της δημοκρατικής πορείας του τόπου και την κοινωνική πρόοδο» (3η ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ Γενάρης 1976, Ντοκουμέντα από το 9ο στο 10ο συνέδριο, σ. 160).

Το ΚΚΕ στην μεταπολίτευση είχε μια αντιφατική σχέση με το κίνημα, ιδιαίτερα το εργατικό. Καθώς αντιπαρατίθεται με το ΚΚΕ εσωτερικού και θέλει να εκφράσει επαναστατικές δυνάμεις, δεν μπορεί παρά να έχει επαφή με τους ριζοσπαστικούς εργατικούς αγώνες, μερικούς από αυτούς να τους καθοδηγεί (π.χ. ΛΑΡΚΟ 1977) **και στους περισσότερους να παίζει καθοριστικό ρόλο και παράλληλα να τους οριοθετεί.**

Ταυτόχρονα, κράτησε στάση **εχθρική απέναντι στα εργοστασιακά σωματεία** που φτιάχνονταν εκείνη την περίοδο κατά χιλιάδες μέσα στην καρδιά της καπιταλιστικής παραγωγής της βιομηχανικής εργατικής τάξης, τραβώντας στα άκρα την αντιπαράθεση «εργοστασιακό-κλαδικό» συνδικάτο, όχι μόνο γιατί έχει ιστορικά διαμορφωμένη την αντίληψη του ελέγχου των πάντων, αλλά πάνω από όλα γιατί φοβάται την αυθόρμητη ριζοσπαστική δράση και οργάνωση της τάξης. Έτσι, όταν φτιάχτηκε η ΟΒΕΣ (Ομοσπονδία Βιομηχανικών Συνδικάτων) στράφηκε προς το ΠΑΣΟΚ το οποίο την ηγεμόνευσε.

Η στρατηγική του εκείνη την περίοδο, όπως αποτυπώνεται στο 9ο και το 10ο Συνέδριό του, βάζει στο κέντρο του την «εξάρτηση», αν και ακόμα βλέπει την λύση του προβλήματος με επαναστατικό τρόπο.

> «Στον σοσιαλισμό ο λαός μας θα φτάσει μέσα από μια **ενιαία επαναστατική πορεία,** που θα περιλαμβάνει δύο στενά αλληλοσυνδεδεμένα στάδια επαναστατικών μετασχηματισμών ένα αντιιμπεριαλιστικό, αντιμονοπωλιακό, δημοκρατικό και ένα σοσιαλιστικό»

γράφει στην Πολιτική Απόφαση του 10ου Συνεδρίου. Η ελλιπής αυτή στρατηγική, αν και όχι γραμμικά, καθόρισε σε μεγάλο βαθμό και τα πολιτικά του όρια.

3 Δεύτερη περίοδος 1974-1981. Ο δρόμος για την κοινοβουλευτική εναλλαγή

Οι εκλογές της 20ης του Νοέμβρη του 1977 διαμορφώνουν ένα νέο πολιτικό τοπίο. Η ΝΔ πέφτει από το 54% στο 41%, το ΠΑΣΟΚ σκαρφαλώνει από το 14% στο 25% και αναδεικνύεται αξιωματική αντιπολίτευση, η Ένωση Κέντρου κατακρημνίζεται από το 21% στο 12%, ενώ το ΚΚΕ, μόνο του πλέον, χωρίς την ΕΑ, παίρνει 9,36% την ώρα που η «Συμμαχία» (ΚΚΕ εσωτερικού, ΕΔΑ, κλπ) περιορίζεται στο 2,72%.

Είναι φανερό ότι οι δρόμοι για μια πολιτική αλλαγή διαμορφώνονταν γρήγορα, σαν αποτέλεσμα των μεγάλων αγώνων της τριετίας και των άλυτων προβλημάτων που συσσωρεύονταν. Στην νέα διάταξη που αποτυπώθηκε, το ΠΑΣΟΚ απέκτησε σαφές προβάδισμα ώστε να είναι αυτό ο ηγεμόνας της πολιτικής αλλαγής, ενώ στο εσωτερικό της κομμουνιστικής αριστεράς η μάχη της ηγεμονίας κερδήθηκε εμφατικά από το ΚΚΕ.

Πλέον **το ερώτημα που αντικειμενικά έμπαινε μπροστά στο εργατικό λαϊκό κίνημα και την αριστερά ήταν αν η αναπόφευκτη πολιτική αλλαγή θα περιορίζονταν στα πλαίσια μιας «κυβερνητικής εναλλαγής στα όρια της κυρίαρχης πολιτικής» ή αν θα άνοιγε τον δρόμο για μια ευρύτερη κοινωνικοοικονομική αλλαγή σε αντικαπιταλιστική αντιιμπεριαλιστική κατεύθυνση**

Το ΠΑΣΟΚ βάζει πλώρη για την εξουσία. Αρχίζει να ρίχνει γέφυρες στην αστική τάξη, να διαμορφώνει τους όρους της συναλλαγής του με τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, να «προσλαμβάνει» συντηρητικούς παράγοντες στις γραμμές του, να δίνει εχέγγυα!

Τι κάνει η αριστερά; **Αντί να σηκώσει το μέτωπο στο ΠΑΣΟΚ οξύνοντας την κριτική της, αντί να μείνει σταθερή στους στόχους της και να διαμορφώσει όρους μιας άλλης πορείας, παρακολουθεί την δεξιά στροφή του ΠΑΣΟΚ και «προσαρμόζεται» αντίστοιχα στο όνομα της συμμαχίας!**

Στην Πολιτική Απόφαση του 10ου Συνεδρίου του ΚΚΕ αναφέρεται:

> «Το ΚΚΕ αγωνιζόμενο για την δημιουργία του μετώπου των Αντιιμπεριαλιστικών αντιμονοπωλιακών Δημοκρατικών (ΑΑΔ) δυνάμεων με σκοπό την εγκαθίδρυση της δημοκρατίας του λαού, ταυτόχρονα τάσσεται υπέρ μιας **ευρύτερης δημοκρατικής συνεργασίας με όλα τα αντιπολιτευτικά δημοκρατικά κόμματα και ομάδες** που αντιτίθενται σε μια σειρά **πλευρές της πολιτικής της σημερινής κυβέρνησης και στο παρακράτος!** Η συνεργασία αυτή είναι και αντικειμενικά δυνατή και ωφέλιμη γιατί μ' αυτή μπορούν να λυθούν μια σειρά **μερικότερα λαϊκά και δημοκρατικά προβλήματα που ενδιαφέρον και τις αριστερές και τις αστικές αντιπολιτευτικές δημοκρατικές δυνάμεις και να δοθεί μια κάποια άμεση διέξοδος από την σημερινή κατάσταση, όπως απαιτούν και οι πλατιές δημοκρατικές μάζες»** (ο.π. Πολιτική Απόφαση).

Στην περίπτωση του **ΚΚΕ εσωτερικού** ο *«δημοκρατικός δρόμος»* εκφυλίστηκε γρήγορα και εμφατικά στην υπεράσπιση της αυταρχικής «δημοκρατίας» του Καραμανλή. Στην περίπτωση του **ΚΚΕ η ΑΑΔ** «μεταφράστηκε τακτικά» στην συσπείρωση των «δημοκρατικών δυνάμεων» πάνω σε ένα πρόγραμμα «άμεσων στόχων» εθνικής ανεξαρτησίας, λαϊκής κυριαρχίας, εκδημοκρατισμού και οικονομικής ανόρθωσης σε όφελος του λαού, **που αποτέλεσε και την βάση της ηγεμόνευσης του ΚΚΕ από την ρεφορμιστική εναλλαγή και τελικά συμπληρωματικότητάς του στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ.**

Είναι φανερό ότι αυτή η πολιτική όχι μόνο δεν πιέζει το ΠΑΣΟΚ, αλλά του δίνει όλη την άνεση να βγει στο ΚΚΕ «από αριστερά»! Έτσι ο Ανδρέας Παπανδρέου στις απανωτές προτάσεις συνεργασίας του ΚΚΕ πάνω σε ένα **«μίνιμουμ πρόγραμμα»** που προαναφέρθηκε απαντάει:

> «Οι άξονες που προτείνει το ΚΚΕ είναι αόριστοι! Ο εκδημοκρατισμός της ελληνικής δημόσιας ζωής δεν είναι δυνατός αν δεν προηγηθεί η ελληνοποίηση του κρατικού μηχανισμού. Αλλά ελληνοποίηση του κρατικού μηχανισμού δεν είναι δυνατή αν παραμείνει η Ελλάδα στο ΝΑΤΟ, ή ακόμα αν ενταχθεί στην ΕΟΚ. Και όμως στην πρόταση που έκανε το ΚΚΕ δεν συμπεριλαμβάνεται στο κοινό πρόγραμμα καμιά θέση για ΝΑΤΟ και ΕΟΚ!!. Αντίθετα το κοινό πρόγραμμα, όπως προτείνεται δεν θέτει θέμα αποχώρησης της Ελλάδας από το ΝΑΤΟ, ούτε μη ένταξής της στην ΕΟΚ. Ένα τέτοιο κοινό πρόγραμμα δεν πρόκειται να πετύχει ούτε τον εκδημοκρατισμό της δημόσιας ζωής, ούτε την οικονομική ανακούφιση του λαού, ούτε την απαλλαγή από την αμερικάνικη ηγεμονία» (συνέντευξη του Α. Παπανδρέου στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία 22.08.77. Αναφέρεται στο ένθετο «ο Α. Παπανδρέου και η Αριστερά» της Εφ.Συν).

Όπως έχει αποδείξει η ιστορία πάντα, η υποχώρηση στην βάση της πρότασης στο όριο του δυνητικού η υποτιθέμενου συμμάχου, αναπαράγει την ηγεμονία του «συμμάχου» και οδηγεί σε κρίση όποιον σκέφτεται και δρα έτσι!

Το «πρόβλημα» πάντως εξακολουθούσε να είναι ο ίδιος αυτός ο λαϊκός ριζοσπαστισμός. Γιατί όσο και αν οι πολιτικές δυνάμεις είχαν οικοδομήσει τα «όρια», η εργατική τάξη και ο λαός εξακολουθούσε να θέλει μια ριζική αλλαγή, να ελπίζει και να παλεύει. **Και το «μπλοκ των δυνάμεων της αλλαγής», αν ήθελαν να πάρουν το «χρίσμα» ή έστω την ανοχή της άρχουσας τάξης για την κυβερνητική εξουσία, έπρεπε πριν κυβερνήσουν να δώσουν δείγματα γραφής σε κάτι άλλο ακόμα πιο σημαντικό: Στην οριοθέτηση και στον περιορισμό του κινήματος, της ίδιας της δράσης των μαζών, ώστε να μην διαταραχθεί η πορεία της «ομαλής κοινοβουλευτικής εναλλαγής».**

Οι «εξετάσεις» αυτές ήταν κρίσιμες. Μετά τις εκλογές του 1977 οι απεργίες και οι αγώνες δεν σταματάνε, αντίθετα δυναμώνουν και μαζικοποιούνται, αν και φαίνεται ότι αλλάζει το «κέντρο βάρους», το οποίο μετατίθεται από το εργοστασιακό προλεταριάτο που υποχωρεί, προς τον δημόσιο τομέα και τις δυνάμεις της νεολαίας.

Έτσι, οι χαμένες ώρες εργασίας ανά 1000 μισθωτούς περνάνε από 588 το 1978, σε 950 το 1979, και σε 1569 το 1980. (πηγή: Eurostat Review 1975-1984, αναφέρεται στο Σακελαρόπουλος 2001).

Είναι σε όλους μας γνωστό πως αντιμετώπισε η «δημοκρατική» ΝΔ τους αγώνες της περιόδου. Κουμής, Κανελλοπούλου, Βασιλακοπούλου, αύρες, ΜΑΤ, χιλιάδες απολύσεις συνδικαλιστών (υπολογίζεται ότι 15.000 συνδικαλιστές απολύθηκαν στα εργοστάσια την 7ετία Καραμανλή). Όμως οι «δυνάμεις της αλλαγής» φρόντιζαν να υπενθυμίζουν τα «όρια» της νομιμότητας και της εναλλαγής.

Στην κορυφαία στιγμή αυτής της περιόδου, σε μια από τις πιο εμβληματικές στιγμές της μεταπολίτευσης, στην απόπειρα της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς και χιλιάδων λαού να σπάσουν την απαγόρευση της πορείας του Πολυτεχνείου στην αμερικάνικη πρεσβεία στις 16.11.1980, που οδήγησε στην άγρια καταστολή, στην δολοφονία του **Κουμή** και της **Κανελλοπούλου** και σε εκατοντάδες τραυματισμούς, πολλούς από αυτούς από όπλα, **ο Α. Παπανδρέου καταγγέλλει τους διαδηλωτές,** βάζοντας πλάτη στην δολοφονική πολιτική Καραμανλή και στις θεωρίες ότι *«στα αριστερά της αριστεράς είναι η δεξιά»* που προβάλλονται εκείνο το διάστημα. Είναι επίσης γνωστή η στάση τους στους φοιτητικούς αγώνες για την κατάργηση του Νόμου 815.

Βαδίζοντας για τις εκλογές του 1981 θα διαμορφωθεί η πρόταση της **«δημοκρατικής κυβέρνησης»** και της **«πραγματικής αλλαγής»** που θα μπορούσε

> «κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις να γίνει μια φάση περάσματος στους αντιμονοπωλιακούς αντιιμπεριαλιστικούς μετασχηματισμούς της δημοκρατίας του λαού, στην ενιαία επαναστατική διαδικασία μετάβασης στον σοσιαλισμό.» **(Ολομέλεια ΚΕ ΚΚΕ, Ιούλης 1980)**

4 Η Τρίτη περίοδος 1981-1985. Η πρώτη φορά «δημοκρατική κυβέρνηση»

4.1 Η κυβερνητική πολιτική του ΠΑΣΟΚ

Η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση αποτέλεσε μια μείζονα αλλαγή για το πολιτικό σύστημα στην χώρα μας. Στα μάτια πλατύτατων μαζών αποτελούσε την δικαίωση αγώνων και θυσιών δεκαετιών. Η κυβερνητική αλλαγή ήρθε επίσης πάνω σε μια νέα καμπή των γεγονότων, όπου μια νέα ιστορική πραγματικότητα διαμορφωνόταν στον κόσμο με βασικά στοιχεία:

α) την ανάγκη του κεφαλαίου να διαχειριστεί την καπιταλιστική κρίση του 1974 η οποία δεν είχε κοπάσει.

β) την είσοδο της Ελλάδας στην ΕΟΚ (ΕΕ) που είχε καταλυτικές επιπτώσεις στην παραγωγή, στην κοινωνία, στις συνειδήσεις, παντού.

γ) τις μεγάλες προσδοκίες των μαζών, την απαίτηση να αλλάξουν τα πράγματα «εδώ και τώρα», όπως άλλωστε είχε υποσχεθεί ο Α. Παπανδρέου.

Ξεφεύγει πολύ από τα πλαίσια της εισήγησης αυτής μια ανάλυση της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ της πρώτης τετραετίας. Πολύ συνοπτικά και για την οικονομία της συζήτησης θα λέγαμε τα εξής:

α) Στην οικονομία το ΠΑΣΟΚ εφάρμοσε μια ήπια σοσιαλδημοκρατική πολιτική, λελογισμένων αυξήσεων και όχι υπέρογκων αυξήσεων, εικόνα που διαμορφώθηκε εκ των υστέρων. Με βάση τα στοιχεία της ΤτΕ το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα του μέσου μισθωτού είχε μέση ετήσια αύξηση 1,1% για το διάστημα 1982-1985, το δε επίπεδο του διαθέσιμου εισοδήματος βρίσκεται το 1985 σε χαμηλότερα επίπεδα από ότι το 1978 (βλ Σακελλαρόπουλος 1998 σελ 386, Μαυρής 2001, σελ 135), ενώ την τριετία 1974-77 υπήρξε αύξηση στον μέσο μισθό κατά 33% (ο.π).

Η αίσθηση ότι υπήρξαν μεγάλες αυξήσεις στους μισθούς οφείλεται κυρίως στην σχετικά πολύ μεγαλύτερη αύξηση του κατώτερου μισθού σε σχέση με τα ανώτερα στρώματα της εργατικής τάξης. Το ΠΑΣΟΚ ήταν άλλωστε το πρώτο που εισήγαγε με τρόπο μόνιμο και «επιστημονικό» την διάσπαση μέσα στην εργατική τάξη ανάμεσα στα «ρετιρέ» και τα υπόγεια, ενώ ήδη από την πρώτη τετραετία πήρε και μέτρα συγκράτησης όπως το «πάγωμα των μισθών» και ο ετεροχρονισμός της ΑΤΑ το 1983.

Παράλληλα όμως καθιέρωσε την ΑΤΑ για την προστασία του εισοδήματος από τον υπερβολικό πληθωρισμό της περιόδου, ψήφισε άδεια 4 εβδομάδων, καθιερώθηκε το 5νθήμερο, ιδρύθηκαν αγροτικοί συνεταιρισμοί.

Στην πρώτη τετραετία ΠΑΣΟΚ υπήρξε μεγάλη άνοδος των δημόσιων δαπανών, τόσο των κοινωνικών όσο και των άλλων οι οποίες φθάνουν από 35,9% το 1980 σε 45,2% το 1983 και σε 48%το 1985. Την ίδια περίοδο ο μ.ο. των 12 χωρών της ΕΟΚ ήταν 49,1% (Σακελαρόπουλος 1998, σελ 373-374).

Όμως η αύξηση αυτή δεν λέει και πολλά καθώς σε αυτήν περιλαμβάνεται η αύξηση των κοινωνικών δαπανών, το κόστος της «διάσωσης» των προβληματικών επιχειρήσεων (δηλαδή το κόστος των κρατικομονοπολιακών ρυθμίσεων διαχείρισης της καπιταλιστικής κρίσης), η αύξηση του επιπέδου των δημοσίων επενδύσεων (σε μια περίοδο που οι ρυθμοί των ιδιωτικών επενδύσεων έπεφταν), καθώς και η αύξηση των στρατιωτικών δαπανών. Σε κάθε περίπτωση η αύξηση των κοινωνικών δαπανών ήταν σημαντική καθώς ανέβηκαν από 8,8% το 1979-80, σε 14,6% το 1986-87.

β) Το ΠΑΣΟΚ πήρε ορισμένα μέτρα αστικού εκδημοκρατισμού. Καταργήθηκαν τα εμφανή υπολείμματα του μετεμφυλιακού κράτους (αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης 1940-44, κα), ψήφισε τον συνδικαλιστικό νόμο 1264 / 82 που κατοχύρωνε ορισμένα δικαιώματα της εργατικής τάξης, πήρε μέτρα για την ισότητα των δύο φύλων με κάποια νομοθετικά μέτρα για το οικογενειακό δίκαιο, κα.

γ) Τέλος το ΠΑΣΟΚ πήρε μέτρα θωράκισης των ιμπεριαλιστικής κυριαρχίας. Υπέγραψε την συμφωνία παραμονής των αμερικάνικων βάσεων για 5 χρόνια, νομιμοποιώντας για πρώτη φορά την παρουσία τους και **στερέωσε την θέση της Ελλάδας στην ΕΟΚ** με το επιχείρημα ότι το *«κόστος της αποδέσμευσης είναι μεγαλύτερο από το κόστος της παραμονής»*.

Συνολικά λοιπόν, το ΠΑΣΟΚ την πρώτη τετραετία ακολούθησε **μια πολιτική αστικού εκσυγχρονισμού με ορισμένα δημοκρατικά και σοσιαλδημοκρατικά στοιχεία** στα πλαίσια της κυριαρχίας του κεφαλαίου και του ιμπεριαλισμού (τις οποίες και σταθεροποίησε). Οι δημοκρατικές αλλαγές είχαν υπερωριμάσει – και εν μέρει είχαν ήδη επιβληθεί στην πράξη, ενώ η αναδιανομή ήταν λελογισμένη με στόχο να καλυφθεί η μεγάλη απόσταση της χώρας από την ΕΟΚ.

4.2 Η πολιτική της αριστεράς

Το ΚΚΕ εσωτερικού από την πρώτη του ανακοίνωση **έσπευσε να «υποστηρίξει» την κυβέρνηση.**

> «Υποστήριξη της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ εναντίον όλων των αντιδραστικών κέντρων εξουσίας, της ξένης εξάρτησης και της κοινοβουλευτικής δεξιάς, ασκώντας παράλληλα την κριτική για το έργο της κυβέρνησης από θέσεις δημοκρατικής αλληλεγγύης και αυτονομίας» (ο.π.)

Το ΚΚΕ, σαν συνέπεια της πολιτικής των δημοκρατικών δυνάμεων διαμόρφωσε μια στάση «θετικής πίεσης για την προώθηση της αλλαγής» έχοντας πολιτικά στραμμένο το μέτωπό του ενάντια στην «Δεξιά». Η στάση του ήταν στάση «διορθωτική» του ΠΑΣΟΚ.

Το 11ο Συνέδριο του ΚΚΕ συνήλθε τον Δεκέμβρη του 1982. Εκεί, σε ότι αφορά την κυβερνητική πολιτική, η εκτίμηση των Θέσεων είναι: «η πολιτική της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ το οποίο είχε διακηρύξει προεκλογικά ένα πρόγραμμα αλλαγής σε αντιιμπεριαλιστική αντιμονοπωλιακή κατεύθυνση περιορίζεται τώρα στα πλαίσια μιας εκσυγχρονισμένης διαχείρισης του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού και της βελτίωσης των όρων εξάρτησης» (Θέσεις της ΚΕ του ΚΚΕ για το 11ο Συνέδριο, Θέση 32).

Το ΚΚΕ αντιμετωπίζει το ΠΑΣΟΚ σαν ένα κόμμα που ανήκει στις «αντιμονοπωλιακές, αντιιμπεριαλιστικές δυνάμεις», με κοινωνική βάση του τα «ριζοσπαστικοποιημένα ενδιάμεσα στρώματα», με ιδεολογία και φυσιογνωμία κόμματος του «μικροαστικού σοσιαλισμού», με ιδεολογική ανομοιογένεια και με ηγεμονία στο εσωτερικό του των αστικών κεντρογενών, ρεφορμιστικών και τεχνοκρατικών τάσεων. (Θέσεις της ΚΕ του ΚΚΕ για το 11ο Συνέδριο, Θέση 35).

Ωστόσο, το ΚΚΕ δεν θεωρούσε ότι το ΠΑΣΟΚ έχει «κατασταλαγμένη κατεύθυνση και φυσιογνωμία».

> **«Δεν πρέπει να θεωρείται ότι το ΠΑΣΟΚ έχει διαμορφωθεί και σταθεροποιηθεί συνολικά και οριστικά προς μια τέτοια κατεύθυνση. Το ΠΑΣΟΚ διαπερνάται από αντιφάσεις και ταλαντεύσεις».** (Θέσεις της ΚΕ του ΚΚΕ για το 11ο Συνέδριο, Θέση 37)

Έτσι, μετά από 10 χρόνια ύπαρξης του ΠΑΣΟΚ, μετά από δεκάδες εκκαθαρίσεις αριστερών στοιχείων στο εσωτερικό του, μετά την ανάληψη της κυβερνητικής εξουσίας και την τεράστια ααφομοίωση των αγωνιστών στο κράτος και με μια ηγεσία πανίσχυρη και σταθεροποιημένη όσο ποτέ, **το ΚΚΕ πίστευε ότι η κατεύθυνση του ΠΑΣΟΚ διακυβεύεται.**

Αυτή η εκτίμηση ήταν η βάση όλης της «διορθωτικής πολιτικής» απέναντι στο ΠΑΣΟΚ.

Όχι φυσικά ότι το ΠΑΣΟΚ δεν είχε αντιφάσεις. Αλλά, όπως θα δείξουμε, η «πλάτη» στην ηγεσία και η καλλιέργεια αυταπατών δεν βοηθούσε τον μαχόμενο κόσμο του να απεγκλωβιστεί. Άλλη πολιτική χρειαζόταν. Μια πολιτική «αριστερής αντιπολίτευσης», **ξεκάθαρων εκτιμήσεων για την κατεύθυνση και τον χαρακτήρα του και μάχιμης ενότητας από τα κάτω ενάντια στην πολιτική του, για να πάρει η αριστερά τον κόσμο του σε μια άλλη κατεύθυνση.**

Στο περιβάλλον εκείνης της περιόδου ενισχύεται η «ρεφορμιστική διολίσθηση» του ΚΚΕ και στο στρατηγικό επίπεδο.

Το περιεχόμενο της «πραγματικής αλλαγής» οριζόταν στην φιλολογία του 11ου Συνέδριου σαν μια φάση «που βασίζεται **στην πάλη υπέρ της εθνικής ανεξαρτησίας, του εκδημοκρατισμού και του περιορισμού της ασυδοσίας των μονοπωλίων»** που θα υλοποιηθεί από μια **«δημοκρατική κυβέρνηση»** με την ισχυρή παρουσία του ΚΚΕ.

Στο θεμελιακό ζήτημα της σχέσης της πραγματική αλλαγής με την «ΑΑΔ του λαού», **δηλαδή της σχέσης της τακτικής με την στρατηγική, στο κλείσιμο του 11ου Συνεδρίου του ΚΚΕ, ο Χαρ. Φλωράκης υπογράμμιζε:**

> «όσον αφορά το **πόσο κοντά φέρνει στην δημοκρατία του λαού η πολιτική της πραγματικής αλλαγής, εμείς δεν μπορούμε από τώρα να το καθορίσουμε.** Αυτό θα εξαρτηθεί από την συγκεκριμένη στιγμή, την συγκεκριμένη κατάσταση και πριν από όλα από τον συσχετισμό δυνάμεων... Μπορεί να μείνουμε στην μέση του δρόμου σύντροφοι. **Ή αντίθετα μπορεί να προχωρήσουμε τόσο που αύριο οι ιστορικοί, οι φιλόσοφοι και οι κοινωνιολόγοι θα ψάχνουν να βρουν πού άρχισε η πραγματική αλλαγή και πότε άρχισε η ΑΑΔ του λαού.»** (Χ. Φλωράκης, κλείσιμο των εργασιών του 11ου Συνέδριου του ΚΚΕ)

Αφού η επαναστατική τομή, το άλμα της επανάστασης έγινε αντικείμενο φιλοσοφικής και κοινωνιολογικής έρευνας, ο δρόμος του ανοιχτού μεταρρυθμισμού είχε ανοίξει.

Πολλές φορές στην τακτική υπάρχουν ταλαντεύσεις και ερωτήματα. Όταν όμως οι ανάγκες της τακτικής θεωρητικοποιούνται **και αποτυπώνονται στρατηγικά, τότε ανοίγουν δρόμους προς μια μετάλλαξη και της ίδιας της τακτικής.**

Ό,τι ίσχυε στην θεωρία ίσχυσε και στην πολιτική πρακτική. Το ΚΚΕ αν και επικαλούνταν την ανάγκη ανάπτυξης του μαζικού κινήματος, στην ουσία το **οριοθετούσε σκληρά. Ήταν απέναντι σε αγώνες που άρχισαν σιγά σιγά να εκδηλώνονται ενάντια στην κυβερνητική πολιτική.**

Ίσως δεν θα αποτυπωθούν ποτέ σε ντοκουμέντα, αλλά έχουμε την δική μας εμπειρία σαν ρεύμα, από την «βία» με την οποία αντιμετώπισε η τότε ηγεσία του ΚΚΕ την εμβληματική πράξη των δικών του ναυτεργατών να αποθέσουν τον νεκρό συνάδελφό τους στο γραφείο του τότε υπουργού εμπορικής ναυτιλίας κ. Κατσιφάρα ή τις αφόρητες πιέσεις όχι μόνο να ψηφιστεί ο ν. 1262 (νόμος πλαίσιο για τα ΑΕΙ), αλλά και να μην υπάρξει καμία αντίδραση απέναντί του.

Όπως στην περίοδο της μεταπολίτευσης ο μεταπολιτευτικός ριζοσπαστισμός έπρεπε να «χωνευτεί» και να οριοθετηθεί στα όρια της «αλλαγής», έτσι και τώρα, και ακόμα χειρότερα, οι αγώνες έπρεπε να οριοθετούνται στα όρια της κυβερνητικής πολιτικής.

Έτσι σταδιακά άρχισαν να δημιουργούνται σημαντικά προβλήματα, πρώτα από όλα στην εργατική βάση του ΚΚΕ. Η πολιτική των **«δημοκρατικών δυνάμεων»** οδηγούσε σε ρήξη του ΚΚΕ με τις πιο πρωτοπόρες εργατικές του δυνάμεις.

Τον Ιούλιο του 1983 το ΠΑΣΟΚ υπογράφει την συμφωνία παραμονής των βάσεων. Εννοείται ότι δεν τίθεται πλέον ζήτημα για την αποχώρηση από το ΝΑΤΟ, ενώ για την ΕΕ ανακαλύφθηκε ότι το «κόστος της αποδέσμευσης είναι μεγαλύτερο από το κόστος της παραμονής»! Ένα χρόνο αργότερα το ΠΑΣΟΚ προωθεί την περίφημη στρατιωτική «αγορά του αιώνα».

Το ΚΚΕ επιμένει στην ίδια πολιτική. Τον Ιούνη του 1984 διεξάγονται ευρωεκλογές. Η ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ ξεκινάει την αποτίμηση των ευρωεκλογών έτσι:

> **«Οι ευρωβουλευτικές εκλογές της 17ης Ιούνη αποτέλεσαν μια γενικότερη πολιτική αναμέτρηση ανάμεσα στις δυνάμεις της Δεξιάς και στις δημοκρατικές προοδευτικές δυνάμεις.** Η Δεξιά δεν μπόρεσε να πετύχει την αύξηση που περίμενε, να αμφισβητήσει την

πλειοψηφία των προοδευτικών δυνάμεων και να πετύχει πολιτικές εξελίξεις προς όφελός της» **(Ολομέλεια Κ.Ε. ΚΚΕ, Ιούλης 1984).**

Και όσον αφορά στο ΠΑΣΟΚ εκτιμά: **«το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται μπροστά σε σταυροδρόμι.** Τα εκλογικά αποτελέσματα βάζουν αντικειμενικά θέμα επιλογής της παραπέρα πορείας του»! Το ΠΑΣΟΚ δεν είχε λοιπόν ακόμα αποφασίσει, με ποιον θα πάει και ποιον θα αφήσει…

Η κατάσταση βαδίζει έτσι και αλλιώς προς την καμπή των προεδρικών εκλογών του Μάρτη του 1985. Το ΠΑΣΟΚ εκφράζει την πρόθεσή του να ψηφίσει τον Κ. Καραμανλή για πρόεδρο της Δημοκρατίας, αλλά ελίσσεται επιλέγοντας τελικά τον Κ Σαρτζετάκη. Το ΚΚΕ στηρίζει την εκλογή Σαρτζετάκη (απόφαση της Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ, Μάρτης του 1985), εκτιμώντας όχι ότι πρόκειται για «ελιγμό» της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ, αλλά ότι **«αποτελεί μια επιτυχία του λαϊκού κινήματος της αλλαγής,** που μπορεί, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, να συμβάλλει στην προώθηση πολιτικών εξελίξεων στον δρόμο της δημοκρατίας και της προόδου» (ο.π.)

Έχοντας εξασφαλίσει την πολιτική κυριαρχία και με την αριστερά όλο και πιο πολύ με πολιτική ουράς στο ΠΑΣΟΚ, ο Α. Παπανδρέου προχώρησε αιφνιδιαστικά σε εκλογές τον Ιούνη του 1985.

Στην εκλογική Διακήρυξη του ΚΚΕ για τις εκλογές του Ιούνη 1985, εκτιμάει φυσικά ότι «το ΠΑΣΟΚ δεν ακολουθεί πολιτική αλλαγής», επαναλαμβάνει ότι για να «προχωρήσει μπροστά ο τόπος και να ματαιωθεί ο δικομματισμός, **πρέπει να σχηματιστεί μια δημοκρατική κυβέρνηση αλλαγής,** στηριγμένη σε όλες τις προοδευτικές δυνάμεις και στο μαζικό κίνημα» και καταλήγει με τα συνθήματα: Ψήφισε ΚΚΕ- την συνεπή και ανυποχώρητη δύναμη της αλλαγής, την πραγματικά συνεπή αντιδεξιά δύναμη, το Κόμμα που σταθερά αντιπαλεύει την πλουτοκρατία…

Αντικυβερνητική δύναμη δεν θεωρούσε φαίνεται τον εαυτό του το ΚΚΕ.

Το αποτέλεσμα των εκλογών ήταν προδιαγεγραμμένο. Το δίλημμα ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά νίκησε για μια ακόμα φορά. Το 1981 που **το ΠΑΣΟΚ δεν είχε δοκιμαστεί,** που ο κόσμος ποθούσε να πετάξει από πάνω του «την πανούκλα της Δεξιάς» το ΚΚΕ πήρε 10,8%, με ένα κραταιό κίνημα, για να πέσει 4 χρόνια μετά, **ενώ το ΠΑΣΟΚ δοκιμάστηκε κυβερνητικά,** ενώ απέδειξε ότι δεν θα κάνει καμιά πολιτική αλλαγής. Ήταν φανερό ότι η πολιτική του ΚΚΕ και του ΚΚΕ εσωτερικού είχαν παίξει καταλυτικό ρόλο **για να μετατοπιστεί προς τα δεξιά το πολιτικό σκηνικό,** για να μην πάει αριστερά η λαϊκή δυσαρέσκεια.

Και έτσι φτάνουμε στον Ιούνη του 1985. Με μια απόφαση σταθμό, η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ αλλάζει ριζικά γραμμή, δικαιώνοντας όπως πάντα την… προηγούμενη!

Στις αποφάσεις της ΚΕ (Ιούλης και Οκτώβρης του 1985) επέρχεται η **ρήξη με την πολιτική των «δημοκρατικών δυνάμεων».** Τον Οκτώβρη του 1985 η απόφαση της ΚΕ του ΚΚΕ αναφέρει:

«Το σχήμα αυτό (σημ. δεξιά-αντιδεξιά), μετά την πτώση της χούντας {!!!} **έχασε την κυρίαρχη θέση του. Στην πρώτη θέση πρόβαλαν οι βαθιές κοινωνικές αλλαγές με το σύνθημα της αλλαγής.** Το ΠΑΣΟΚ υιοθέτησε το σύνθημα της αλλαγής και βαθμιαία το ντύνει στο σχήμα Δεξιά-αντιδεξιά ή δεξιά-δημοκρατικές δυνάμεις». Το σχήμα όμως αυτό δεν αντιστοιχεί στο αίτημα για την αλλαγή που είναι η άμεση επιδίωξη. Φέρνει σύγχυση και αποπροσανατολίζει !!!

α) Δεν εκφράζει την κύρια αντίθεση της ελληνικής κοινωνίας ανάμεσα στις δυνάμεις της μονοπωλιακής ολιγαρχίας και της εξάρτησης από την μια και τις κοινωνικές δυνάμεις της αλλαγής από την άλλη,

β) μια γενική και αφηρημένη αντιδεξιά ενότητα ετερόκλητων κοινωνικών δυνάμεων εμποδίζει την ταξική

συνειδητοποίηση των εργαζόμενων…

γ) το σχήμα αυτό εμποδίζει την κατανόηση της στρατηγικής του δικομματισμού από τις μάζες που βασίζεται στην ύπαρξη δύο διαφορετικών κομμάτων που έχουν κοινό γνώρισμα ότι δεν βγαίνουν έξω από το καθεστώς των μονοπωλίων

δ) εξισώνει σ’ ένα γενικό αντιδεξιό παρανομαστή το ΚΚΕ, ένα επαναστατικό κόμμα που θέλει να αλλάξει την κοινωνία με το ΠΑΣΟΚ, ένα ρεφορμιστικό κόμμα!!!

Έτσι, μέσα σε 15 γραμμές γίνεται σμπαράλια η βάση της πολιτικής του κόμματος μιας δεκαετίας.

Ο κόσμος λοιπόν «δεν κατάλαβε» εκείνο που του έλεγε μέχρι χτες το ΚΚΕ. Ή μάλλον το αντίθετο. Επειδή το κατάλαβε πολύ καλά ο αριστερός κόσμος έμεινε στο… ΠΑΣΟΚ, του εμπεδώθηκε το «μικρότερο κακό», βοήθησε στον εγκλωβισμό του. Οι άλλοι, έτσι και αλλιώς άρχισαν να συρρέουν στο άρμα του ανερχόμενου νεοφιλελευθερισμού.

5 Τέταρτη και τελευταία περίοδος 1985-1989. Η παρακμή και το τέλος της μεταπολίτευσης

5.1 Η κυβερνητική πολιτική στην δεύτερη τετραετία.

Ενώ το ΠΑΣΟΚ είχε κερδίσει τις εκλογές του Ιούνη του 1985 με σύνθημα «για ακόμα καλύτερες μέρες», αμέσως μετά την ανάληψη της διακυβέρνησης μας προέκυψε ο Σημίτης και ένα «πρόγραμμα σταθεροποίησης» για να ανακάμψει ο ελληνικός καπιταλισμός. Είχε έρθει η ώρα το σύστημα να πάρει πίσω ότι παραχώρησε για να κάμψει και να αφομοιώσει το ρεύμα της μεταπολίτευσης.

Έτσι, προωθείται όλο το αντιδραστικό πλαίσιο της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, της στρατηγικής επίθεσης του κεφαλαίου στην εργατική τάξη και τον λαό. Λιτότητα, κατάργηση της ΑΤΑ, ελαστικές εργασιακές σχέσεις (μερική απασχόληση, ελαστικό ωράριο, υπερωρίες, κλπ), πρώτη φάση των αντιδραστικών αλλαγών στο ασφαλιστικό. Ο κύβος έχει ριφθεί.

Η επίθεση δεν μένει χωρίς αντιδράσεις και πολιτικές συνέπειες! Η ΠΑΣΚΕ διασπάται και μάλιστα στο ανώτατο επίπεδο, στο επίπεδο της διοίκησης της ΓΣΣΕ, με αποτέλεσμα μια πρόσκαιρη πλειοψηφία προοδευτική και μη κυβερνητική. Η κυβέρνηση, με την συνδρομή των δικαστηρίων προχωράει στην **καθαίρεση της διοίκησης της ΓΣΕΕ και τον διορισμό νέας διοίκησης κυβερνητικών εγκάθετων τον Νοέμβρη του 1985, το περίφημο «πραξικόπημα στη ΓΣΕΕ».**

Παράλληλα, παρατηρείται μια αναζωογόνηση των αγώνων. Σημαντικές απεργίες και αγώνες ξεσπάνε, μεγάλες διαδηλώσεις, νέες συγκρούσεις στην εργατική τάξη και την νεολαία.

Μπροστά στην αριστερά τίθεται και πάλι ένα δίλημμα. **Είναι δυνατό σε αυτή την νέα ανακατάταξη να δημιουργηθεί ένα ρεύμα όπου οι μάζες που πίστεψαν στο ΠΑΣΟΚ αποδεσμεύονται και στηριγμένο πάνω στην πείρα που κατέκτησαν –και πάλι με έναν πικρό τρόπο, να οικοδομηθεί ένα βαθύτερο ρεύμα, αντικαπιταλιστικό αντιιμπεριαλιστικό, ικανό να αναμετρηθεί με τον επερχόμενο νεοφιλελευθερισμό και να ανοίξει αντικαπιταλιστικούς δρόμους;**

Δυστυχώς η αριστερά, σύμπασα αυτή την φορά, απαντά αρνητικά.

Η δημιουργία του **Συνασπισμού της Αριστεράς,** με το περιεχόμενο που είχε και τις δυνάμεις που συμμετείχαν, όχι μόνο δεν έδωσε καμία διέξοδο, αλλά άνοιξε διάπλατα τον δρόμο στην κυβέρνηση Μητσοτάκη και τον «νεοσυντηρητικό χειμώνα» που τον ακολούθησε.

Η πολιτική βάση της απάντησης της αριστεράς στην νέα αυτή συγκυρία των ανακατατάξεων διαμορφώθηκε στο **12ο Συνέδριο του ΚΚΕ** τον Μάη του 1987. Εκεί διατυπώνεται ο στόχος της

«Αλλαγής με κατεύθυνση τον σοσιαλισμό», με κέντρο **μια «νέου τύπου ανάπτυξη» της ελληνικής οικονομίας** και **όχημα μια «κυβέρνηση της αριστεράς»**, με πυρήνα τις δυνάμεις του «Συνασπισμού της Αριστεράς».

Η «νέου τύπου ανάπτυξη» σηματοδοτεί το πέρασμα από μια πολιτική ρεφορμιστικών αλλαγών που πρότεινε το ΚΚΕ σε μια ανοιχτά διαχειριστική πολιτική.

Δεν πρόκειται για τίποτε άλλο, παρά για ένα μοντέλο «μικτής οικονομίας» σοσιαλδημοκρατικού τύπου, όπου οι παλιοί αντιιμπεριαλιστικοί στόχοι παραμένουν σαν ένα νεκρό ιδεολογικό πλαίσιο για τα κομματικά κιτάπια:

> «Η αναπτυξιακή αυτή προσπάθεια, θα στηριχτεί στον δημοκρατικό προγραμματισμό, την λαϊκή συμμετοχή και τον εργατικό έλεγχο. Στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, στην άνοδο της μόρφωσης και της επιστημονικοτεχνικής κατάρτισης των εργαζόμενων. Σ' ένα αναμορφωμένο και εκδημοκρατισμένο δημόσιο τομέα με αποδοτική λειτουργία. Στις αναπτυξιακές δυνατότητες των συνεταιρισμών και της ΤΑ. Στα νέα πλαίσια επιχειρηματική δράσης για το ιδιωτικό κεφάλαιο» **(Πολιτική Απόφαση 12ου Συνέδριου ΚΚΕ, 1987).**

Εν τω μεταξύ διασπάται το ΚΚΕ εσωτερικού. Από την διάσπαση προκύπτουν δύο κόμματα: Από τη μία το ΚΚΕ Εσωτερικού–Ανανεωτική Αριστερά με επικεφαλής τον Γιάννη Μπανιά, που διατήρησε τον «κομμουνιστικό του χαρακτήρα» και έμεινε ας πούμε πιστό στην παράδοση του ριζοσπαστικού ευρωκομμουνισμού. Από την άλλη, η «Ελληνική Αριστερά» – ΕΑΡ του Λεωνίδα Κύρκου, ένα ανοιχτό φιλελεύθερο, αστικό ρεφορμιστικό μόρφωμα. Και όμως, το ΚΚΕ προτίμησε το δεύτερο για σύμμαχό του για τη δημιουργία του ενιαίου Συνασπισμού. Το ίδιο και με τον κόσμο που έφευγε από το ΠΑΣΟΚ. Στον Συνασπισμό της Αριστεράς δεν απευθύνθηκε στα ριζοσπαστικά εργατικά τμήματα που εγκατέλειπαν το ΠΑΣΟΚ, αλλά στην δεξιά, σε τεχνοκράτες και στους πρώην υπουργούς, κλπ.

Δεν είναι παράλογα όλα αυτά. Το θέμα και πάλι δεν ήταν αν θα υπάρχει «ενωτική πολιτική» ή όχι, αλλά το περιεχόμενο και η κατεύθυνσή της! Διότι αν η ενωτική πολιτική έχει σαν στόχο να γίνει όχημα για την διαχείριση της εξουσίας, τότε το περιεχόμενο, οι δυνάμεις που απευθύνεσαι και οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνεις είναι άλλες, από το αν έχει κανείς πολιτική εργατική και αντικαπιταλιστική.

Το κοινό πόρισμα ΚΚΕ – ΕΑΡ (Φεβρουάριος 1989) αποτελεί ένα εμβληματικό κείμενο του εξευτελισμού κάθε έννοιας αριστεράς και της προσχώρησής της στο σύστημα. Πρόκειται γα ένα ήπιο σοσιαλδημοκρατικό κείμενο, που επιδιώκει να διαχειριστεί τις υποθέσεις του ελληνικού καπιταλισμού στην περίοδο της κρίσης του.

Στόχος της αριστεράς σύμφωνα με το «κοινό πόρισμα» ΚΚΕ-ΕΑΡ είναι «η ανασυγκρότηση της ελληνικής οικονομίας, που αποβλέπει στον εκσυγχρονισμό και την άνοδο των παραγωγικών δυνάμεων και ικανοτήτων της ελληνικής κοινωνίας, τον βαθύ εκδημοκρατισμό της πολιτικής και της κοινωνικής ζωής και των εργασιακών συνθηκών. Είναι αξεχώριστη από την πολιτιστική ανάπτυξη, την υπεράσπιση της λαϊκής κυριαρχίας και την κατοχύρωση της ειρήνης, της εθνικής άμυνας και της εθνικής ανεξαρτησίας μέσα σ' έναν αλληλοεξαρτώμενο κόσμο».

Για τους φορείς της ανάπτυξης αυτής, το **«κοινό πόρισμα» ΚΚΕ-ΕΑΡ** λέει ότι

> «η Αριστερά ενδιαφέρεται για την **ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα,** των συνεταιρισμών και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης,

των ίδιων των εργαζόμενων. Μέσα όμως σε νέα πλαίσια που διασφαλίζουν την ένταξη αυτής της επιχειρηματικότητας στην επίτευξη δημοκρατικά καθορισμένων κοινωνικών στόχων».

Ο ιδιωτικός τομέας καθαγιάζεται: «Ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας δεν είναι αναγκαίο κακό. Ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας στο πλαίσιο του δημοκρατικού προγραμματισμού πρέπει όχι μόνο να γίνει ανεκτός, αλλά και να λειτουργεί απαλλαγμένος από τις γραφειοκρατικές περιπτύξεις, ελεύθερος να δράσει μέσα σ' ένα νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο που θα καθορίζει τους βασικούς όρους λειτουργίας του»!!

Η αποδέσμευση από το ΝΑΤΟ παραπέμπεται στην «διαδικασία διάλυσης των δύο συνασπισμών», η δε έξοδος από την ΕΕ δεν υπάρχει ούτε σαν μακρινός στόχος, καθώς αντικαθίσταται πλήρως από την λογική της «Ευρώπης των εργαζομένων».

Ο κυβερνητισμός κυριαρχεί.

Με το ξέσπασμα του σκανδάλου Κοσκωτά, ο Συνασπισμός βρίσκει την ευκαιρία που ζήταγε να μπει στα σαλόνια της εξουσίας! Όχι σαν κεραυνός εν αιθρία. Είχε προηγηθεί μια αρκετά μακρόχρονη περίοδος ανοιχτών και υπόγειων συναλλαγών με την ΝΔ (όπως π.χ. στις δημοτικές εκλογές του 1986).

Η αστική τάξη έχοντας ξεκάθαρη πολιτική στόχευση να ξεμπερδεύει με την μεταπολίτευση και τις κατακτήσεις της, να ξεμπερδεύει πάνω από όλα με ένα εργατικό, λαϊκό και νεολαιίστικο κίνημα που ήλπιζε και διεκδικούσε, ώστε να περάσει ανεμπόδιστα την ελληνική κοινωνία στην καθαυτό νεοφιλελεύθερη φάση, είχε ανάγκη από το ξέπλυμα και την ωραιοποίηση της Νέας Δημοκρατίας του Κ. Μητσοτάκη. **Και αυτό το δικαίωμα το έδωσε η αριστερά με τον σχηματισμό των κυβερνήσεων Τζαννετάκη (ΝΔ-Συνασπισμός) και Ζολώτα (ΝΔ-ΠΑΣΟΚ-Συνασπισμός).**

Έτσι, ο λαϊκός κόσμος ξαναγύρισε στο ΠΑΣΟΚ, ο Μητσοτάκης κυβέρνησε για τρία χρόνια και έπεσε ο κλήρος στις πλάτες της νεολαίας, με το εμβληματικό κίνημα 1990-91, αλλά και άλλων αγώνων όπως των εργαζομένων της ΕΑΣ, της Πειραϊκής-Πατραϊκής, κ.α. να βάλουν φρένο στον οδοστρωτήρα του. Η ΚΝΕ το 1989 και το ίδιο το ΚΚΕ λίγα χρόνια μετά, στο 13ο Συνέδριό του διασπάστηκε.

Πολύ, πάρα πολύ βαρύ τίμημα για 6 μήνες εξουσίας.

[1] Για μια αναλυτική έκθεση του κινήματος την περίοδο εκείνη δες το **«Αυτοί οι αγώνες συνεχίζονται, δεν εξαγοράζονται, δεν δικαιώθηκαν»**

Πηγή: neoprogrammakomma.home.blog